

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА

MODERN TRENDS OF IMPROVEMENT OF LABOR ORGANIZATION AT FORESTRY ENTERPRISES

УДК 331.4

<https://doi.org/10.32843/infrastruct37-61>**Холодницька А.В.**

к.е.н., доцент кафедри управління персоналом та економіки праці Чернігівський національний технологічний університет

Петрова О.Ю.

студентка Чернігівський національний технологічний університет

Пискун О.М.

студентка Чернігівський національний технологічний університет

Стаття присвячена дослідженню основних напрямів удосконалення організації праці на підприємствах лісового господарства України. Визначено основні проблеми діяльності підприємств. Зазначено, що підприємства лісового господарства мають специфічні особливості організації праці працівників. Розкриті ключові аспекти організації праці, зокрема стан матеріально-технічного забезпечення, норми праці, робочий час, умови праці та техніка безпеки, дисципліна праці. Визначені основні проблеми організації праці у підприємствах лісового господарства та запропоновані шляхи їх вирішення. Практика показує, що недосконала організація праці завжди призводить до погіршення результатів діяльності на підприємствах лісового господарства. Тому вона має велике значення для підвищення ефективності діяльності підприємства лісового господарства (особливо економічної ефективності), потребує системного забезпечення і постійного контролю з боку керівництва та менеджерів.

Ключові слова: організація праці, умови праці, робочі місця.

Стаття посвячена исследованию основных направлений усовершенствования

организации труда на предприятиях лесохозяйственного комплекса. Определены основные проблемы предприятий лесного хозяйства Украины. Сделан акцент на том, что предприятия лесного хозяйства имеют специфические особенности организации труда работников, задействованных непосредственно в лесу. Развитие современной науки управления и инновационных технологий требует постоянного пересмотра форм и методов организации труда, внедрения современных достижений науки и техники с целью обеспечения надлежащего уровня безопасности труда и повышения производительности работников. Практика показывает, что несовершенная организация труда всегда приводит к ухудшению результатов деятельности на предприятиях лесного хозяйства. Поэтому она имеет большое значение для повышения эффективности деятельности предприятия лесного хозяйства (особенно экономической эффективности), требует системного обеспечения и постоянного контроля со стороны руководства и менеджеров.

Ключевые слова: организация труда, условия труда, рабочие места.

The article is devoted to the research of the basic directions of improvement of the organization of work at the enterprises of forestry of Ukraine. The main problems of activity of enterprises are identified. The main problems of enterprises of the forestry complex of Ukraine are identified. The enterprises of the forestry complex have specific peculiarities of labor organization of workers who work directly in the forest. The development of modern management science and innovative technologies requires constant revision of forms and methods of work organization, implementation of modern science and technology achievements in order to ensure an adequate level of safety at work and increase the productivity of workers. Practice shows that imperfect organization of labor always leads to a deterioration in the results of activities at forestry enterprises. For these reasons, the organization of labor is of great importance for increasing the efficiency of the forestry enterprise (especially economic efficiency), therefore, the organization of labor requires system support and constant monitoring by the management and managers of the enterprise. A feature of the organization of labor at a forestry enterprise is a complex and costly process that takes into account all the features of its functioning and is a key factor in the effectiveness of the enterprise. Improving the organization of labor is particularly relevant at forestry enterprises in modern conditions, since the insufficient level of financing and independence of state enterprises significantly hinders the introduction of advanced achievements of science and technology in their activities and modern achievements of management science of labor organization. The solution to this problem is seen in the theoretical generalization and practical application of domestic and foreign experience in the organization of labor, in the areas of improving its individual elements, ensuring conditions for the most rational use of labor resources, and accordingly, they can minimize the costs associated with production and increase the efficiency of the enterprise. At the same time, the process of rational organization of labor at a forestry enterprise and determining the directions for its improvement is rather complicated in that a forestry enterprise is a complex system with its own specifics of functioning, which must be taken into account when organizing labor. At forestry enterprises, management must skillfully organize sufficiently diverse workplaces ensuring the maximum level of safety for forest workers and proper working conditions for administrative workers. The creation of appropriate modern conditions for the organization of labor of workers in forestry enterprises will contribute to the rational use of labor and natural resources.

Key words: labor organization, working conditions, jobs.

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток суспільних відносин, активна зміна та реформування вітчизняної економіки, в тому числі і лісгосподарського комплексу, потребує значної перебудови всього господарського механізму, впровадження нових соціально-економічних відносин, перегляду системи управління виробництвом та підвищення ефективності організації праці. Головним критерієм успіху організаційно-економічних реформ виступає підвищення результативності діяльності працівників.

Важливою складовою частиною зростання результативності діяльності працівників виступає підвищення рівня організації праці на ділянках,

підрозділах та підприємствах загалом. Попередній досвід свідчить, що неякісна організація праці призводить до зниження кінцевих результатів діяльності підприємств. Враховуючи це, удосконалення організації праці на підприємствах лісового господарства є актуальною проблемою в сучасних умовах господарювання. Організація праці на підприємстві виступає досить складним і затратним процесом, має велике значення для ефективності діяльності підприємств лісгосподарського комплексу, а тому вимагає системного забезпечення, чіткого регламентування і належного контролю з боку вищого керівництва та держави.

Аналіз останніх публікацій. Питання, які пов'язують із розвитком та побудовою організації праці, відображені у наукових роботах зарубіжних учених, таких як Ф.Р. Ачміз, Ф.Р. Хагур, Р. Анкер, Ф. Еггер, Ф. Мехран и Дж. Ріттер, Д. Бесконд, А. Шатейньє.

Вітчизняні автори приділяють багато уваги дослідженню питань удосконалення організації праці. Серед них можна виділити Л.Ю. Семенову [5], Л.М. Поступну [4], В.Б. Васюту [1], О.М. Дзюбенко [2], І.І. Кичко [3], О.В. Педан [5].

Проте особливої уваги потребують питання удосконалення організації праці на підприємствах лісового господарства, оскільки вона є запорукою їхнього успішного функціонування та подальшого економічного зростання.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження стану організації праці на підприємствах лісового господарства України та розроблення основних напрямів її удосконалення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Один із найголовніших шляхів забезпечення соціальної направленості ринкової економіки виступає доцільно сформована організація праці працівників на всіх рівнях управління будь-якого підприємства.

У сучасних умовах господарювання науковці та практики наголошують, що організована на науковій основі праця є основним чинником зростання її продуктивності і зниження витрат виробництва, що в майбутньому виступає підґрунтям для конкурентоспроможності господарюючих суб'єктів ринкової економіки, але далеко не всі керівники наважуються змінити прийняті принципи організації праці, особливо на підприємствах державної власності [4, с. 110].

Є багато наукових підходів до визначення сутності організації праці, які стверджують, що вона має сприяти вдосконаленню всіх процесів праці, виробничих структур для досягнення найвищої ефективності суспільного виробництва. Наукова організація праці забезпечує досягнення максимально можливого корисного ефекту з урахуванням конкретних умов діяльності суб'єктів господарювання.

Узагальнюючи наведені визначення, можна зазначити, що організація праці на підприємстві – це насамперед розподіл загального обсягу робіт і встановлення необхідних пропорцій у чисельності робітників, розміщення працівників і досягнення узгодженості в їхніх діях, за якої максимально ефективно використовується техніка, матеріальні і трудові ресурси.

В.Б. Васюта [1, с. 37] наголошує, що ефективне управління організацією праці пов'язане з розробленням тактики та стратегії розвитку підприємства лісопереробного комплексу, адже в основі усіх розробок та проведення робіт ключова роль

належить працівнику. Саме тому від того, наскільки ефективно мотивовані робітники до досягнення результатів праці, наскільки ефективно організована їхня робота відповідно до вимог та досягнень НТП, залежить результативність виконання планових показників.

Для забезпечення ефективної роботи підприємства виявляється замало лише сформулювати систему цілей діяльності. Необхідно, щоб досягнення цих цілей супроводжувалося створенням максимально ефективної системи організації праці кожного працівника на кожному робочому місці не залежно від того, які функції він виконує, а також розробкою належного мотиваційного механізму, який би відповідав сучасним умовам діяльності підприємства лісового господарства.

Необхідність удосконалення організації праці працівників лісогосподарських підприємств обумовлена необхідністю збереження лісових ресурсів, відновлення лісових насаджень, мінімізації втрат лісових ресурсів в результаті неналежної та неефективної організації праці працівників.

Слід зазначити, що підприємства лісового господарства в Україні переважно є державними, отже їх діяльність регламентується рядом нормативно-правових актів, що певною мірою стримує належне впровадження передових методів організації праці на підприємствах лісопереробної галузі, оскільки керівники та провідні працівники таких підприємств з одного боку обмежені у прийнятті рішень, а з іншого боку не достатньо мотивовані для вирішення нагальних проблем в організації праці підприємства та забезпеченні максимальної ефективності його діяльності.

О.М. Дзюбенко наголошує, що, оцінюючи стан виробничо-технічної бази державних лісогосподарських підприємств, слід зазначити, що близько 70% основних засобів держлісгоспів є зношеними, що не сприяє їх ефективному використанню; має місце значна частка кредиторської заборгованості (80–90%) у структурі джерел фінансування господарської діяльності держлісгоспів.

Про низький техніко-технологічний рівень управлінської діяльності та інформаційного забезпечення свідчить те, що спостерігається недостатня забезпеченість підприємств сучасними технічними засобами (розгалуженими лініями зв'язку, локальними та глобальними системами оброблення та передачі інформації, досконалим програмним забезпеченням і службовим автотранспортом). В цілому, у лісопилному та деревообробному виробництві спостерігається катастрофічний стан основних фондів, низький технологічний та технічний рівень виробництва, малоефективна організація праці [2, с. 50].

Погоджуємося з думкою І.І. Кичко, що серед основних проблем лісового господарства України є:

– недосконала нормативно-правова база, що регламентує відносин ведення лісового господарства;

– наявність проблем управління лісами, що належать до різних форм власності;

– недосконалість економічних механізмів стимулювання розвитку лісового господарства та запровадження природоохоронних технологій;

– зростання антропогенного навантаження на лісові екосистеми;

– недосконалість податкової бази, яка не враховує довгострокового періоду лісовирощування;

– зростання попиту на внутрішнього ринку деревини;

– ріст самовільних рубок, самозахоплень лісових земель, неналежний правовий статус лісової охорони [3, с. 130]

Проаналізуємо динаміку кількості суб'єктів господарювання лісового господарства в Україні (рис. 1).

Рис. 1. Кількість суб'єктів лісового господарства в Україні

Джерело: [6]

Аналізуючи рис. 1, можна сказати, що в 2017 році відбулося зменшення кількості суб'єктів лісового господарства в Україні на 130 од., але у 2018 р. їхня кількість зросла на 51 од. та становила 3422 од.

Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємствами лісового комплексу України протягом 2016–2018 років має тенденцію до зростання, що є свідченням належної організації праці на підприємствах.

Про ефективність організації праці на лісгосподарських підприємствах свідчить такий показник, як обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) протягом останніх років (рис. 2).

Як наголошує Л.Ю. Семенова, нагальна необхідність удосконалення організації праці є особливо актуальною проблемою в сучасних умовах господарювання. Головним напрямом забезпечення раціонального та найбільш ефективного використання трудових ресурсів, оптимізації всіх видів витрат підприємств лісового господарства є доцільно побудована організація праці на всіх рівнях управління [5, с. 105–106].

Рис. 2. Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємствами лісового господарства України

Джерело: [6]

Варто також наголосити, що специфіка діяльності підприємств лісового господарства потребує організації робочих місць різного функціонального призначення. Так, організація робочих місць адміністративно-управлінського персоналу здійснюється в межах адміністративних будівель підприємств, а організація роботи більшості робітників лісгоспу здійснюється безпосередньо в умовах лісу.

Для працівників адміністративно-управлінського персоналу має бути забезпечена безперервність, рівномірність і ефективність роботи за рахунок правильної організації робочих місць. Для цього необхідно забезпечити робочі місця необхідними засобами, раціонально їх розмістити і створити комфортні умови праці.

Основними факторами, які формують умови праці адміністративно-управлінських працівників лісгоспів є фізіологічні та соціально-психологічні фактори.

В свою чергу, до фізіологічних належать фактори, які впливають на організацію робочої зони, тобто службового приміщення, в якому розташований той чи інший підрозділ, та робочого місця кожного працівника. Правильно організоване робоче місце сприяє раціональному виконанню працівникам свої функції, підтримує високу працездатність і гарний робочий настрій.

Організація робочих місць адміністративно-управлінського персоналу лісгосподарського підприємства включає такі складники:

- упорядкування службового приміщення;
- вибір і обладнання робочих місць засобами та предметами праці;
- розміщення засобів праці на робочому місці в певному порядку, якій дозволяє оптимізувати робочі рухи, заощаджуючи час та енергію працівників.

Особливості організації праці та робочих місць робітників, які зайняті роботами з лісозаготівлі та лісових насаджень, наведені на рис. 3.

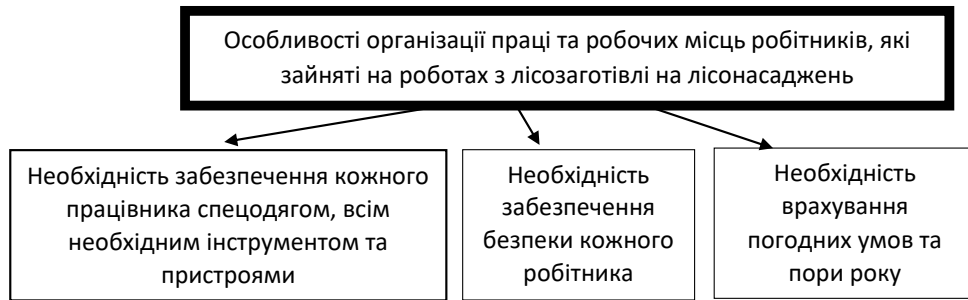

Рис. 3. Фактори організації праці та робочих місць робітників, які зайняті на роботах з лісозаготівлі на лісонасаджень

Джерело: складено на основі [3, с. 54]

Одним із напрямків удосконалення організації праці на підприємствах лісового господарства є перегляд норм праці, які допомагають оптимізувати витрати часу, а також матеріальних та трудових ресурсів.

Норми праці закладають базис системи планування роботи підприємства та його підрозділів, організації оплати праці персоналу, обліку затрат на продукцію, управління соціально-трудохими відносинами тощо.

Особливу увагу варто приділити вдосконаленню норм праці виробничого персоналу (працівників лісу, пилорам тощо) та управлінського персоналу.

Для покращення використання машин та обладнання необхідно оптимізувати режими його використання та удосконалити норми виконання операцій, зменшити частку ручної роботи при розвантаженні та відвантаженні лісу та лісопродукції на підприємствах лісового та лісопереробного господарства, прагнути до максимально можливої механізації та автоматизації робіт.

Основні проблеми у використанні робочого часу виробничим персоналом: низький рівень трудової дисципліни та не достатньо ефективного використання машин та обладнання. Викликає занепокоєння стан охорони праці на лісгосподарських підприємствах.

Впродовж 2018 року на державних лісгосподарських підприємствах травмовано 36 чоловік, з них 10 зі смертельним наслідком. У порівнянні з 2017 роком рівень виробничого травматизму зменшився в 1,5 рази.

Аналіз показує, що найбільше нещасних випадків стається під час пересування працівників лісовими масивами або територією підприємств. У той же час, викликає занепокоєння ріст травматизму при порушенні правил охорони праці під час виконання лісосічних робіт. Тому робота з питань охорони праці підприємств потребує покращення.

Кількість випадків виробничого травматизму на лісопереробних підприємствах наведена на рис. 4.

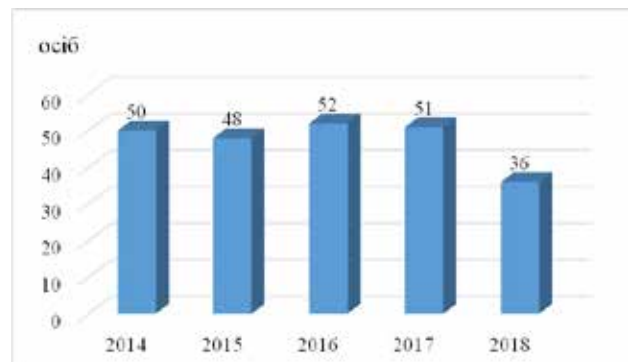

Рис. 4. Кількість випадків виробничого травматизму на підприємствах лісового господарства

Джерело: [7]

Отже, незважаючи на певне зменшення кількості випадків виробничого травматизму в 2018 році, його рівень залишається ще досить високим, що зумовлено неналежним рівнем організації праці.

Напрямки покращення елементів системи організації праці представлені на рис. 5.

Керівники підприємств лісового господарства мають враховувати, що напрями удосконалення організації праці передбачають оптимізацію всіх її елементів, забезпечують їх відповідність технічним параметрам виробництва, цілям діяльності, критеріям її ефективності.

Всі впроваджувані заходи з удосконалення організації праці повинні передбачати не лише підвищення рівня продуктивності праці, зниження зарплатомісткості продукції та робіт, а також підвищення ефективності використання кадрового потенціалу підприємства, покращення якісного складу працівників, посилення мотиваційних чинників праці, оптимізацію витрат праці на виробництво продукції [1, с. 38].

Слід також додати, що удосконалення організації праці на лісгосподарських підприємствах має передбачати низку заходів, які наведені на рис. 6.

Л.М. Поступна як напрями покращення організації праці в умовах ринкових трансформацій

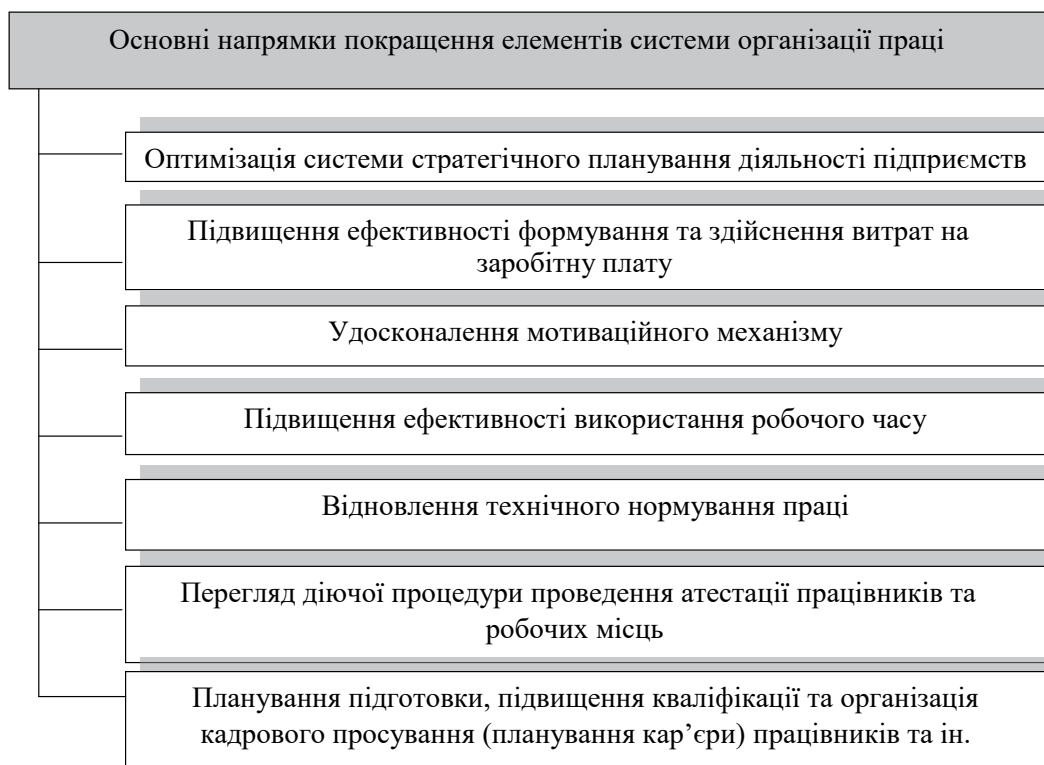

Рис. 5. Основні напрямки покращення елементів системи організації праці на підприємствах лісового господарства

Джерело: [1, с. 38]

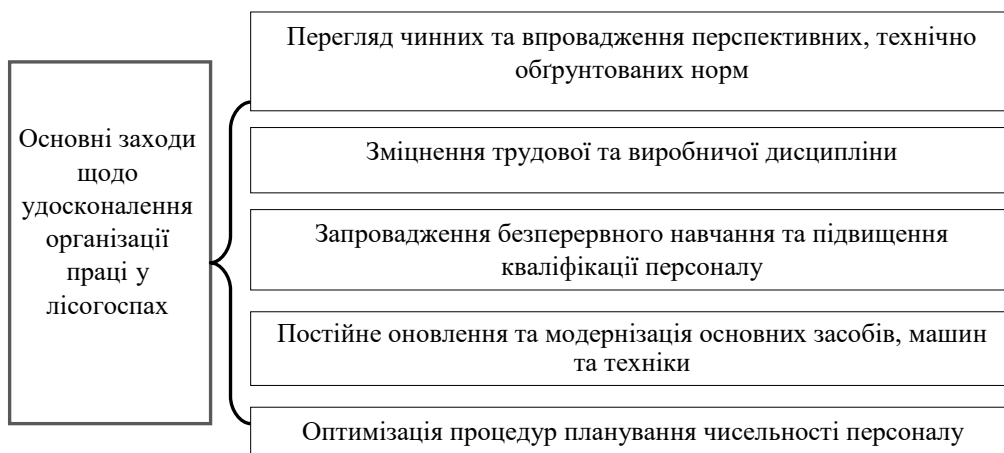

Рис. 6. Основні заходи щодо удосконалення організації праці на підприємствах лісового господарства

Джерело: складено авторами на основі [4, с. 112]

виокремлює впровадження прогресивних робочих прийомів і трудових операцій; раціоналізацію трудових процесів; організацію та обслуговування робочих місць, рівномірне й безперебійне забезпечення їх інструментами і матеріалами; покращення дисципліни праці, розвиток творчої активності працівників; створення належних умов для роботи та життєдіяльності людини [4, с. 112].

Результатом впровадження заходів з удосконалення організації праці на підприємствах лісового

господарства стане підвищення продуктивності праці працівників, оптимізація чисельності робітників, раціоналізація всіх статей витрат, максимально раціональне використання фінансових, трудових, матеріальних та технічних ресурсів, підвищення рівня безпеки праці.

Висновки з проведеного дослідження. На основі проведеного дослідження можна сказати, що проблема удосконалення організації праці на підприємствах лісового господарства є акту-

альною та маловивченою. В умовах розвитку ринкових відносин, необхідності заощадження всіх видів ресурсів та оптимізації витрат удосконалення організації праці набуває все більшого значення як фактор підвищення конкурентоспроможності.

Заходи щодо удосконалення організації праці на підприємствах лісового господарства мають носити комплексний характер, враховувати особливості умов праці та її організації працівників як загальногосподарського персоналу так і працівників лісу. Напрями удосконалення організації праці мають охоплювати всі її елементи, зокрема дисципліну праці, організацію робочих місць, використання обґрунтованих норм праці, планування та оптимізацію чисельності персоналу, забезпечувати належний рівень мотивації.

Все це сприятиме підвищенню рівня продуктивності праці працівників, зростанню ефективності використання засобів підприємства, створення належних умов праці, що дасть змогу раціонально використовувати фінансові, матеріальні, трудові та технічні ресурси.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Васюта В.Б. Удосконалення організації праці на підприємстві. *Економічні науки*. 2015. № 1. С. 36–39.
2. Дзюбенко О.М. Формування інвестиційно-інноваційної стратегії розвитку лісового господарства в контексті підвищення ефективності використання лісоресурсного потенціалу. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 23. С. 49–58.
3. Кичко І.І., Гарус Ю.О. Перспективи розвитку лісового господарства України. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. № 11. С. 128–132.
4. Поступна Л.М. Сутність організації праці на підприємстві. *Управління розвитком*, 2013. № 12. С. 110–112.

5. Семенова Л.Ю. Шляхи удосконалення системи організації праці на підприємстві в сучасних ринкових умовах. *Молодий вчений*. 2015. № 11(2). С. 105–109.

6. Державна служба статистики України: URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 14.11.2019).

7. Державне агентство лісових ресурсів України URL: http://dklg.kmu.gov.ua/forest/control/uk/publish/article?art_id=199948&cat_id=32888 (дата звернення: 14.11.2019).

REFERENCES:

1. Vasyuta V. B. (2015) Udoskonalennya orhanizatsiyi pratsi na pidpryyemstvi [Improvement of the organization of work at the enterprise] *Ekonomichni nauky*, no. 1, pp. 36–39.
2. Dzyubenko O. M. (2017) Formuvannya investytsiyno-innovatsiynoyi stratehiyi rozvytku lisovoho hospodarstva v konteksti pidvyshchennya efektyvnosti vykorystannya lisoresursnoho potentsialu [Formation of investment and innovation strategy of forestry development in the context of increasing the efficiency of utilization of forest resources potential] *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*. no. 23, pp. 49–58.
3. Kychko I. I., Harus Yu. O. (2016) Perspektyvy rozvytku lisovoho hospodarstva Ukrayiny [Prospects of forestry development in Ukraine] *Hlobal'ni ta natsional'ni problemy ekonomiky*. no. 11, pp. 128–132.
4. Postupna L.M. (2013) Sutnist' orhanizatsiyi pratsi na pidpryyemstvi [Prospects of forestry development in Ukraine]. *Upravlinnya rozvytkom*. no. 12, pp. 110–112.
5. Semenova L. U. (2015) Shlyakhy udoskonalennya systemy orhanizatsiyi pratsi na pidpryyemstvi v suchasnykh rynkovykh umovakh [Ways to improve the organization of work at the enterprise in today's market conditions] *Molodyy vchenyy*. no. 11(2), pp. 105–109.
6. State Statistics Service of Ukraine: Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (accessed 14 November 2019).
7. State Agency of Forest Resources of Ukraine Available at: http://dklg.kmu.gov.ua/forest/control/uk/publish/article?art_id=199948&cat_id=32888 (accessed 14 November 2019).

Kholodnytska AllaCandidate of Economic Sciences,
Senior Lecturer at Department of Personnel Management
and Labor Economics
Chernihiv National University of Technology**Petrova Oksana**Student
Chernihiv National University of Technology**Pyskun Olga**Student
Chernihiv National University of Technology**MODERN TRENDS OF IMPROVEMENT OF LABOR ORGANIZATION AT FORESTRY ENTERPRISES**

The purpose of the article. The article is devoted to the research of the basic directions of improvement of the organization of work at the enterprises of forestry of Ukraine. The main problems of activity of enterprises are identified.

The development of modern management science and innovative technologies requires constant revision of forms and methods of work organization, implementation of modern science and technology achievements in order to ensure an adequate level of safety at work and increase the productivity of workers.

Practice shows that imperfect organization of labor always leads to a deterioration in the results of activities at forestry enterprises. For these reasons, the organization of labor is of great importance for increasing the efficiency of the forestry enterprise (especially economic efficiency), therefore, the organization of labor requires system support and constant monitoring by the management and managers of the enterprise.

A feature of the organization of labor at a forestry enterprise is a complex and costly process that takes into account all the features of its functioning and is a key factor in the effectiveness of the enterprise.

Methodology. The solution to this problem is seen in the theoretical generalization and practical application of domestic and foreign experience in the organization of labor, in the areas of improving its individual elements, ensuring conditions for the most rational use of labor resources, and accordingly, they can minimize the costs associated with production and increase the efficiency of the enterprise.

At the same time, the process of rational organization of labor at a forestry enterprise and determining the directions for its improvement is rather complicated in that a forestry enterprise is a complex system with its own specifics of functioning, which must be taken into account when organizing labor.

Results. Measures to improve the organization of work at the enterprises of the forestry complex are complex in nature, to take into account the peculiarities of the conditions of work and its organization of employees both general staff and forest workers.

Discipline of work, organization of workplaces, use of reasonable labor standards, planning and optimization of the number of personnel provide the proper level of motivation and promote the level of productivity of workers, which will allow rational use of financial, material, labor and technical resources.

All measures taken to improve the organization of work should include not only improving the level of labor productivity, reducing the cost of production and work, but also increasing the efficiency of the human resources of the enterprise, improving the quality of workers, enhancing the motivational factors of labor, optimizing labor costs for production.

Practical implications. At forestry enterprises, management must skillfully organize sufficiently diverse workplaces ensuring the maximum level of safety for forest workers and proper working conditions for administrative workers.

The creation of appropriate modern conditions for the organization of labor of workers in forestry enterprises will contribute to the rational use of labor and natural resources.

Value/originality. In our article, we looked at the problems of organizing work at forestry enterprises and found that this aspect is facing many difficulties. The poorly researched questions allow to develop further researches of the given sphere and give an opportunity to improve the organization of work at the enterprises of Ukraine.